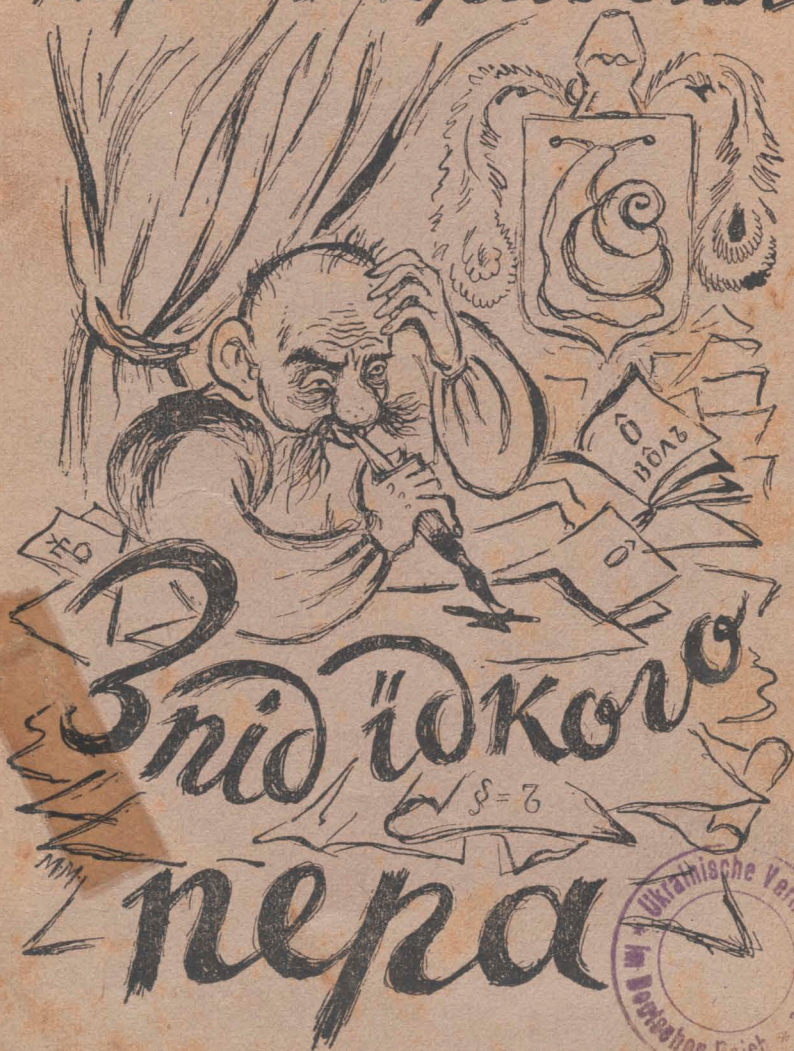

Марко Бараболя

МАРКО БАРАБОЛЯ

ЗПІД ЇДКОГО ПЕРА

САТИРИ

ПРАГА

1941

КНИГОЗБІРНЯ «ПРОБОЄМ» Ч. 4

Гворунь

Друковано 5.000 примірників.

Всі права застерігаються.

Обгертка праці М. Михалевича.

Накладом Українського В - ва «Пробоем» в Празі.

Друковано в Українськiм Відділі Друкарні
Я. Андрески вд., Прага XII., вул. Белеградська 10.

Вступне Слово.

Ще в минулому році заповіло В-во „ПРОБОЄМ“ видати сатири Марка Бараболі. Нажаль, з певних причин до того не дійшло. Сьогодні видаємо оцю першу й мабуть останню збірку сатир Марка Бараболі, що були друковані по різних часописах, а переважно в журналі „Пчілка“ в рубриці „Зпід їдкого пера Марка Бараболі“. Деякі з них (Проект автономії) не бачили світа Божого в Карпатській Україні, але колували з рук до рук в рукописах. Наша збірка містить всі ті сатири, що вийшли між 1928 і 1936 р. — зачинаючи „початкуючими“, а кінчаючи тими, що не були написані „на замовлення“.

Сатири Марка Бараболі прийняла літературна критика дуже прихильно, заділюючи його до найздібніших закарпатських українських письменників, що володіють добре віршем і твори їх відзначаються легкістю форми і своєрідністю в змісті. Всі покладали на молодого автора великі надії. Однак чи він ті надії оправдає, покаже будуччина, бо від 1936 року щораз менше чуємо про Марка Бараболю.

Всеж таки Марко Бараболя у свій час „торошив“ на всі боки нездорові явища серед пробуджаючоїся української Срібної Землі. Чи то було на культурному полі, політичному, чи якомусь іншому, всюди засягав Марко Бараболя своїм „їдким“ пером. А було що „торошити“. Вже на самому початку пробудження українського населення Карпатської України почало з'являтися чимраз більше письменників і поетів, якщо їх можна так назвати. „В тій добі мов кара з неба плодились поети, що завзято віршували“ (Ой стелися ти барвінку) — твердить Марко Бараболя. Хто тільки умів писати, той хапався за перо, щоб своїм писанням ушасливити нарід і дійти „до слави (своєї мети)“. (Замість передмови). „І я вхопився за азбуку, за недовгий час навчився її перфектно. І я рішився . . . стати також письменником“ — заявляє М. Б. Хоч і „тяжко стати письменником“, бо ніхто з читачів, „навіть уявити собі не може, скільки часу та витривалої праці (тяжкої)

забере молодому письменникові (в погоні за славою) зліплення одного вірша (пардон поезії) — нарікає М. Б. (Тяжко стати письменником). Але зате люди писали і саморекламувалися, як тільки хто міг: „на другій стороні цієї часописі красується молодого автора автобіографія, автокритика і . . . автофотографія“ (там же).

Тому й не диво, що в Альманаху закарпатських письменників надруковано праці кількадесять авторів, починаючи віршами і кінчаючи уривками з „романів“, які друком мабуть не побачать вже світа Божого. А з тих всіх „письменників“ і „поетів“ залишилось донині кілька осіб, що їх тим іменем можна назвати. Інші пішли вже сьогодні в забуття.

Другим полем попису було так зване „язикове питання“, яке схоплює М. Б. у своїй найкращій сатурі „Продукція язиків“. Оце мовне питання, як та гангрена, протягом двадцять літ, розідала національне тіло К. України, що в кінці дійшло прямо до божевільного кроку, — через „мовну конференцію“, яку скликало Міністерство шкільництва в Празі 1931. р. — аж до „язикового плебісциту“, який переводила чеські шкільні власті в Ужгороді 1937. року. „Часи панування „язикового вопросу“ були найромантичнішими в історії Закарпаття“ — твердить М. Бараболя в сатурі „Ой стелися ти барвінку“.

Мовна боротьба зачалася в К. У. вже з самого початку включення її в рямки був. ЧСР, коли то надіслані з празького міністерства шкільництва філологи не знали, на яку ногу стати. Др. В. Бирчак про ту подію пише: „Біля нього (ужгородського директора) сидів доктор Іванівський фізіолог, теж український емігрант, якого недавно прислало міністерство освіти з Праги, щоб хоч він визнався в мовному хаосі і написав граматику тієї дивної (! — наша прим.) мови Закарпаття, яку тубильці так дивно і щодня інакше називають“ (В. Бирчак: „На нових землях“, Львів, 1938, Бібліотека „Діла“, ч. 32, стор. 72—73). Але як бачимо, наш філолог не використав свого урядового становища й постанови чеської академії наук в Празі, що в 1919 році за запит того ж міністерства, відповіла: „Тому, що місцеве русинське наріччя Підкарпатської Руси є незаперечно наріччям малоруським, треба за літературну мову тамошніх мешканців признати літературну мову малоруську, якою користуються його сусіди й одноплемінники“ (Галичина) — і написав свою граматику дійсно дивацьким етимологічним правописом, що туманив українських дітей К. Укра-

Їни цілих 20 літ. Чого побоювались наші „славні філологи“, то започаткували самі: „Радо дав би я наш український правопис, — (заявляє автор гімназійних читанок В. Бирчак), але бачу, що справа ще не піде, навпаки, викличе великий спротив і ворожнечу. Я не вважаю тепер за розумне викликати правописну боротьбу“ (там же, стор. 74). Отже, ходило про те, щоб видавати такі читанки, що задовольняли би всіх, і тих кілька мадяро-русофілів. Бо сам др. Бирчак твердить, що „зложити читанку — ніяка штука. Я вибрав уступи з різних українських читанок, уступи, які вже в школі давно виявилися добрими й доцільними. Інші я доповнив, треті скоротив, четверті переклав з різних мов, головню з чеської... кінецькінцем рукопис готовий“ (там же стор. 73—74), і так посипалась читанка за читанкою з правописом, в якому і сам автор не визнавався: „— Ох, я знову вліпив „ы“ там, де йому не стояти, а тут пропустив знову... „ъ“ (там же, стор. 74).

І це був великий здобуток, або велика „перемога“, як пише Бірчак в згаданій книжці на ст. 78, а Марко Бараболя кваліфікує його так: „Один філолог:

„Наш нарѡд уже добився
Тѡй культурѡ на вершок,
Вѡдколи у нас зявився
У граматицѡ дашок.“

Тимсамим цѣла проблема
Вирѡшена наохтема:
Буде й кѡнь и вѡл й нарѡд
Пѡд дашком отым сидѣти —

И нѡхто най не пытає —
Хто мы й, чѣ мы дѣти“. (Продукція язукѡв).

Етимологічну граматику одобрило празьке міністерство й етимологія влізла до всіх часописів і журналів. Ще 26. грудня 1928 року пише М. Б. до „Пчілки“: „Прошу помістити ці вірші фонетичним правописом, коли це можливо, а коли ні, то вже піддаюсь. Хай буде по граматиці дра Панькевича, (тільки прошу не забути повставляти, де треба, дашків, бо хоч і зима, а дощ може прийти та змочити „бідні О“).

Мовну боротьбу чеські шкільні власті не старалися злікві-

дувати протягом двадцять літ, складаючи вину на місцеві обставини, або прямо заявляючи, як пише М. Б.:

„Мілі панове а дамі,
Рачте, просім, урчіт самі —
Які язів мусі міт

Поткарпаторускі лід“ (Там же), бо вони дуже добре знали, що до того не дійде. Для того запропонували своїх всяких спеціалістів на конференції, з яких нічого путнього не виходило. Думку тих „спеціалістів“ Бараболя висловлює так: Один спеціаліст:

Я знов раджу, по всіх селах
Підкарпаття походити
І слова, — що суть усюди
У граматику всадити!

А слова — що вже не всюди
Однаково виглядають —
Віл, вул, вол кінь, кунь, кобила
Місця в практиці не мають!

І тому такі всі річи
Треба в русинів забрати,
То тоді ці грішні назви

Перестануть уживати“! (Там же). І тому цю боротьбу не спішили ліквідувати, бо „в нас премного славнозвісних філологів, маємо над чим рішати повних десять тисяч років“ (Там-же). Протягом двадцять літ все допускалося до українських шкіл, тільки не живу українську мову з її фонетичним правописом. Слова: „Ильїен! На здар! Да живїют возлюбленний наш народ!“ — дуже багатомовні в цім напрямі.

Мовну боротьбу зліквідувала і мовне питання розвязала аж українська Влада в 1938 р. Та нажаль, нові пани української землі ввели новий хаос! Але колесо історії вже не завернути: кінцець-кінцем переможе Українська Правда!

Ясно, що мовна боротьба спричинилася до повстання мовних „напрямок“. Побіч москофільського т. зв. „карпаторусского“, постав ще напрямок т. зв. „русинський“, якого головним репрезентантом був мадяронський єпископ Стойка зі своєю „Недїлею“ і чеський т. зв. „Карпаторусскій театр“

в Ужгороді, що грав переважно чеські і московські пєси на „карпаторусському язичу“ з домашнім „проізношенієм“. Ці смутні явища чужого панування в Карпатській Україні також заторкані в сатирах Марка Бараболі, включно до жидівських учителів, яких чеські власти назначували до українських шкіл, щоб ці „потомки Ізбранного народу“ вчили українців, котрих по закону нема“ (Культурники).

Про партії, яких число доходило і до 38, що були виключно хвостами чужих партій, переважно чеських, як також про радіовисильню, яку обіцяно, „вимірювано і шукано місця“ цілих 20 літ, Бараболя також не забув. Ціла та комедія кінчилась тим, що дозволено надавати українські авдиції з Кошицького радія аж „цілих 30 хвилин“, але і то передано до рук угроросів, чи як вони себе називали „карпаторосів“, що, як насміх цілого світа, калічили українську мову. О програмі кошицьких авдицій довідаєтеся із сатири: „Гальо, Гальо! Радіо Кошиці!“

Знайдете в Марка Бараболі і про неточних передплатників, як також про українську „іреденту“, що, немов якийсь фантом, вічно стояла перед очима чезів і спричинювалась до трусів і переслідувань українців, яких не допускано на ведучі місця і з тяжкою бідою приймаю до державної служби.

Про автономію і губернатора Карпатської України говорить „Проект автономії Марка Бараболі. Я тут зазначу тільки коротко, що автономія Карпатської України була зафіксована в 1919 року до Версальського договору і конституції б. ЧСР. Але була зреалізована аж в 1938 році силою волі українського населення, яке перед тим уважалось за „незріле“, „політично невиховане“, „некультурне“ і т. п. „Права“ назначених Прагою „губернаторів“ Карпатської України (Бєскід, Грабар) були найбільшим глумом і знуцанням над автономними правами Карпатської України.

Але про ці коротко згадані події можна би написати цілі томи великих книг.

Як бачимо, Марко Бараболя у своїх сатирах заторкнув ціле життя Карпатської України і перший з письменників виступив проти нездорових явищ і спекуляцій нового режиму над українським населенням.

В цьому і є його заслуга!

Др. С. РОСОХА.

ПЕРШИЙ ЛИСТ

ДО РЕДАКЦІЇ «ПЧІЛКИ» В УЖГОРОДІ.

Дивлюся навкруги... Всі пишуть, пишуть, пишуть... Молоді письменники, молоді поети, молоді... радісно стало мені на душі, коли бачу, що нарід наш має стільки талановитих людей.

Дивлюся навкруги... Всі пишуть, пишуть, пишуть... Це додає мені охоти. Беруся й я за перо. Талант у мене хоч і невеликий, та зате таке бажання писати, що вже не можу витримати. Тому, що мій терпець уривався, помилуйте, пане Редакторе, та прийміть мене в ряди своїх співробітників. Дописувати буду я до кожного числа Вашого часопису і то так, що писати буду вірші (ліричні, епічні, всякі...), оповідання, новелі, фейлетони, похвальні оди, научні статті, драми і все, що тільки треба... Статті мої прошу поміщувати в «Галерії молодих (незрілих) письменників та співробітників» (якщо така рубрика в Вас є), або під окремою рубрикою «Зпід їдкового пера Марка Бараболі», або просто там, де по Вашій думці було б найкраще.

Посилаю Вам наразі два вірші. Вибір, по правді, невеликий, але до цього числа не мав часу при-

готовити більше: тому поспішаю з тим, що є, щоб не спізнився...

Прошу помістити ці вірші фонетичним правописом, коли це можливо, а коли ні, то вже піддаюся. Хай буде по граматиці дра Панькевича (тільки прошу не забути повставляти, де треба, дашків, бо хоч і зима, а дощ може прийти та змочити бідні »о«).

Адреси своєї наразі не подаю, бо авторський гонорар приймаю тільки раз на рік. Отже зачекаймо до кінця року 1929.

Бажаю »Пчілці« в новім році багато щастя та остаю

з правдивою пошаною

Марко Бараболя.

Европа, 26. грудня 1928.

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ.

Ранком
Заспаний, мов пень, бідака,
Із просоння пробудився
Передмови авторяка...

* * *

Мережаться гори, лісисті шпилі,
Мережаться сяйвом рожево-блакитним.
Країна, що спала в туманах, у млі,
Встає, напувається ранком привітним.

Встає, розвивається заспаний люд...
Просвіта... Газети... Письменників много
Набралось. (Заповнили кожний вже кут).
Працюють біднята для люду свогого.

Вітайте, невтомні робітники пер,
Хвала вам, поети, що душу до неба
Підносите співом. Дозвольте ж тепер
До вас приєднатися. (Чи може не треба?)

Дозвольте у ваші ряди увійти...
Просвіті ми будем — мов в дощ парасоля.
Дійдемо до слави (своєї мети).
До праці ж, поети!

Марко Бараболя.

НА НОВИЙ РІК 1929.

Вже прибиваю на стіну
Я календар новий.
Співаю пісню лиш одну:
Минувся рік старий.

Метушня всюди, праця, рух...
В архів старі гріхи!
Нові ідеї, новий дух...
Гей, на нові шляхи!

Там радість... Там журба...
Привіти... Лижви... Заметіль...
Білянси... Сніг... Зима...
Тут голову морочить хміль...

Із зізд читають віщуни,
Що цей рік принесе...
Ах, не турбуйтеся, зір сини,
Я розкажу вам все:

Хай кожний цифри лиш його
До купи додає,
То ви одержите число,
Що завжди виграє...

І так, як це велить звичай,
Я »Пчілки« читачам
Бажаю щастя... Власний пай
Також лишаю вам.

Радійте в році цім... А я
Перо куплю нове,
Їдке, отруйне, мов змія,
Бо знищилось старе...

ДРУГИЙ ЛИСТ

ДО РЕДАКЦІЇ »ПЧІЛКИ« В УЖГОРОДІ.

Високоповажані Панове Редактори!

Дякую Вам за поміщення моїх праць у Вашім часописі. Дуже мені було приємно бачити своє ім'я в журналі, який читають вище 3000 передплатників, та на жаль мушу Вам висказати своє крайнє невдоволення відносно поміщення моїх праць. Не беручи вже під увагу те, що Ви досить важну частину мого листа безпощадно викинули і дарую-

чи Вам цю провину (бо сам я про поміщення листа в журналі Вас і не просив), ніяк не можу подарувати Вам того, що Ви так поцсували мій вірш »На новий рік 1929«, поміщений в 4. числі Вашого часопису на стороні 85. Отже третя строфа цього вірша після оригіналу мала б бути: »Привіти... Лижви... Заметіль... Білянси... Сніг... Зима. Тут голову морочить хміль... Там радість... Там журба...« А Ви — чорт знає, як поперекручували. Ох, лихо мені з Вами!

І взагалі мушу Вам, на жаль, признатися, що Ваш часопис не дуже мене вдоволяє. Особливо останнє число. Мало того, що Ви тримаєтесь, мов баба воза, свої етимології і не хочете вже раз перейти на порядний правопис (панове! та ж це ХХ. століття!), а в останньому числі у Вас появилася навіть твердий знак. І то на першій сторінці та ще в заклику: »З новимъ рокомъ«. Невже ж цей новий рік мав би бути такий поганий, що приніс би Вашому журналу твердий знак (який вам так потрібний, як собаці пята нога!)? Найшов я в Вас і більше прикрих виразів, по прочитанні яких аж волосся дубом стає, як прим. »Казки про звірів і разбойників« і т. д., та вмішуватись у це не моє діло (хоч я людина дуже отверта і не можу витримати). Болить мене тільки власне лихо. Ви ж бо дуже добре знаєте, що я пнуся до слави і навмисне зриваєте листочки з мого лаврового вінця, так тяжко здобутого... Посилаю Вам ще одну свою працю. Надіюся, що цим разом помістите її як слід та остаю

з правдивою пошаною

Марко Бараб'юля.

ТЯЖКО СТАТИ ПИСЬМЕННИКОМ.

(Слава не поляже).

*Подкарпатські Русини,
Оставьте глубокий сон . . .*

А. Духнович.

Тяжка, терниста дорога до письменства. Тобто не до письменства, а, краще кажучи, до професії письменника.

Тяжко стати читачем, та мабуть ще важче письменником (розуміється, з деякими виїмками).

Дехто може хотів би сперечатися зі мною, та я таки не попущу. Бо сам факт, що в нас значно більше читачів, ніж письменників, ясно доказує правдивість повищого твердження. Що ж бо це за завдання бути читачем? А ось: Сісти собі у вигідне крісло, переложити ногу через ногу, виняти »Пчілку« чи щонебудь іншого та дивитись на рівнесенькі рядки букв, покурюючи папірос. Оце й ціле завдання читача. Воно хоч і не для кожного приємне та під певними загрозами надається легко до виконання. Але хай тільки той читач поспробує написати якийсь вірш чи оповідання, тоді доперва він побачить, що означає правдиво-невтомна праця.

Тому я знов кричу на ціле горло: Тяжко стати письменником. Знають це всі робітники пера, а особливо молодші з них. І хто з читачів ніколи в житті не вживав письменничого пера, навіть уявити собі не може, скільки часу та витривалості праці (тяжкої) забере молодому письменникові

(в погоні за славою) зліплення одного вірша (шардон, поезії).

Знаю це добре і я сам (відчув на власній шкірі), а для прикладу наведу хоч би такий уривок зі свого життя:

Було це тоді, як Закарпаття тільки зачинало пробуджуватися. Ах, пам'ятаю ті часи! Понаносили нам добрі сусіди книжок усяких (бо ми, мовляв, неосвічені були), тай кажуть: »Читайте собі з Богом«. Взялися ми моментально до азбуки, простудювали і — аж на серці легше стало...

Тепер ми горді, що в нас на Закарпатті є також письменні люди. Деякі з них знають вже не тільки читати, але й писати... І як воно сталось, ніяк не вгадаю, тільки одного разу, розглянувшись по Закарпатті, я побачив ту сіяючу картину: **всі пишуть, пишуть, пишуть...**

Тоді лише я побачив, що Закарпаття потребує геніїв. І я вхопився за азбуку. За недовгий час навчився її перфектно. І я рішився... стати також письменником.

А початок був ось який:

На село, де я живу, приходять щотижня листонош, та приносять завжди якісь папери. Думаючи, що все це упізнання за борги (чи інші подібні »приємні вісті«), я всіх їх періодично викидав, не читавши, до коша.

Аж одного разу потрібно було мені паперу, здається, на підпал. Мимоволі сягнув я до коша і виявив звідтам якийсь часопис. Дивлюсь (також мимоволі), а на верху написано: »Новінове знамкі поволені наржізенім... і т. д.... ч. 000001«... Нижче великими буквами сам заголовок (назва) часопису:

»Поете, співай«. З цікавістю розгортаю часопис. І що нахо́джу між оклади́нкою і першою сторінкою? (Ох, хоч і не пита́йте!) Папірець, на я́кім ці́лком виразно на́писано »С л о ж е н к а«. Ви́кинув я його (са́мо собою) без па́рдону і за́чинаю чи́тати ві́рш, що нахо́диться на пер́шій сторі́нці:

В Е С Н А.

Чудова це річ природа,
Всюди тепло, рай,
Пташки всюди веселяться,
(Боже помагай!)
 Прилетіли ластівочки
 Весною до нас,
 Хто хоче іти в дорогу,
 Хай бере компас.
Зеленіє трава в полі,
Ах, що за краса!
З теплих країв прилітає
Ластівок маса.
 Вітер шумить. Ах, Природо,
 Я за Тебе б дав
 Душу й тіло і... голову
 (Чорт би її взяв!)

На долині дата і підпис.
На другій стороні цього часопису красується молодого автора автобіографія, автокритика. і... автофотографія.

Бачив я пізніше ще багато подібних літературних праць і то в різних часописах та різних

авторів. Всі вони зробили на мене незабутнє вра-
жіння та найбільше оцей згаданий (ще й досі не
можу його забути).

І хто б повірив, що по прочитанні цієї поезії
я так був захоплений, що з місяць не міг писати.
(Ій Богу, не брешу).

Аж з часом я прийшов до себе. Взяв перо і на
зразок всіх отих поезій написав:

По долині вітер віє,
він собі байду-
жий, що Бараболя мріє
про свою біду.

Сонце сходить за горою,
вітер повіва-
є, не зна', що Бараболю
тисне все біда.

Лине тихесенько в оче-
реті шум води.

Бараболя хоче, хоче
збутися біди.

Доля вже мене забула.

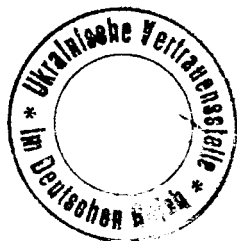
Плачу ніч і день,
що весна вже проминула,
я ж остав, мов пень.

Що ж бо буду я писати,
як весни нема?

Теми брак... Та почекати
треба! Так. Дарма!

Вже готовий я писати,
тільки тем нема.

Звідки, звідки їх узяти,
як тепер зима?

Що за чар поетом бути,
слухати розмов
соловейків (та не чути).
Так. І вірш готов!

Оцей вірш я вихав до коверти, написав зверху адресу »редакції й адміністрації« та й післав.

За кілька місяців найшов я на останній сторінці часопису »**Поете, співай**« таку замітку в рубриці »Почта редакції«:

— **Марко Бараболя, Европа.** Твой вершъ не коштуе ни снопа соломы зъ пшеницы на веснѣ. (Ци такъ поють птицы небеснѣ?) Учи-ся, мой брате, ще много, не трать головы для пустого. Кедь лучше напишешъ даштое, въ газету помѣщу оное. Кедь лучше писати не знаешъ, онанджити права не маешъ.

Прочитав я це тай зажурився.

Тяжко стати письменником!

І досі не знаю, чи сон це, чи дійсність. Таке лихо. Така невдача. Ну, а хоч би це був і сон, то таки ради нема, бо часом і в сні буває правда.

Тяжко, тяжко стати письменником!

20. І. 1929.

П р и м і т к и:

новінові знамкі, ч. — газетові марки

наржізєні, ч. — розпорядження

кедь — коли

онанджити — протестувати

дашто(е) — дещо

сложенка, ч. — поштовий чек.

ТРЕТІЙ ЛИСТ

ДО РЕДАКЦІЇ «ПЧІЛКИ» В УЖГОРОДІ.

Дурний — (чи як там св. Письмо каже, все одно) — хто бачить порожину в оці другого, а грубезного дерева у власнім оці не бачить.

Ах, вибачте. Не це хотів сказати. Якось само вискочило на язик, а тут воно ні при чім. От біда, коли чоловік нервозний і часто встрілить якусь дурницю. Ну, годі!

А ось що: Хочу пожалітися Вам на своє лихо, може дасьте мені якусь пораду. Тут, бачите, біда наступила. Як тільки випустили Ви в світ мої перші твори, пронав мій спокій раз на завжди. Не кажучи вже про нестерпиме відношення критики, я маю ще великі неприємності з моїми товаришами-письменниками. »Вихався ти« — кажуть — »куди не належало, та тільки діло псуєш. Своїми дурними виступами тільки компромітуєш нас, виставляючи нас і себе на катедру своєї безглуздості«. Так говорять поети. Дочуваюся, що вже всі (навіть дотеперішні вороги-конкуренти) зеднуються, щоб дати мені послідній удар. А про критиків вже хоч і не згадувати. А дехто, прочитавши мої праці, лиш скаже без коментарів: »Цьому чоловікові щось помішалось в голові«. Не дають мені жити. Колись я думав, що найбільший ворог поета — це ритм (якого я вже майже побідив), а ось і другі, ще більші вороги.

І я став, мов на роздоріжжі. З одної сторони — велике бажання писати, з другої — отакі перешкоди. Що буде далі, ще не знаю. Хотів би

кинути всім об землю, та якось не можу... Бо переді мною ще велике... ну, коли не поле, то хоч поляна праці. Цим не хочу я сказати, що маю много тем до писання, бо в нинішні часи майже все вичерпано. Та ми, закарпатські поети, мало чого не докажемо: ми вміємо на внораному орати, лисого стригти, вичерпане вичерпувати... І це не дає мені можливости покинути писанину.

Посилаю Вам декілька нових праць, між іншим один драматичний твір. Правда, що в той час (1999. р.) про етимологію вже й чути не будуть, але Ви все ж таки помістите своїм правописом. Не хочу з Вами спорити, бо знаю, що мій голос буде голо-сом »вопіючого« в пустині.

Здоровлю Вас щиро та остаю.

з правдивою пошаною

Марко Бараболя.

14. II. 1929.

ОЙ, СТЕЛИСЯ, ТИ БАРВІНКУ, НА ЙОГО МОГИЛІ.

(Трагедія не в діях, але діється в 1999. році).

Народня школа в селі Непотрафівці. Лекція літератури. В класі тихо — чути навіть, як мухи літають (в кого добрі вуха). Коло катедри стоїть учитель, др. Дидактюк, та іспитує учня Петра Гарбуза. Гарбуз стоїть непорушно в своїй лавці, інші учні непорушно сидять. На стіні висить портрет з надписом:

Не дуб це з дуброви, не вітер це з поля,
Це наш писарлюга — Марко Бараболя.

Все інше, як звичайно. Обстановка залежить, зрештою, від засобів відповідного драматичного гуртка та від оригінально-практичності режисера.

Учитель: Скажи мені, Петре, що знаєш про розвиток літератури на початку ХХ століття?

Учень (несміло): З розвитком... великим... з розвитком культури... наступає розвій і літератури...

Учитель (кривить носом): Та не говори віршом, а то двійку запишу. Чи не знаєш, що вірші вже давно вийшли з моди?

Учень: Та так, я знаю, що поезії вже давно вийшли з мо... .

Учитель (перебиває): Та не поезії, але вірші, осле осячий. Розумієш?

Учень (повторяє): Так, прошу пана учителя, поез... то є вірші вже давно вийшли з моди, але я, прошу, переносуюся душею в ті часи, коли на Закарпаттю панувала віршова гарячка і мимоволі говорю віршом. Так вже привик. Ох, ох! Чому ж я не родився в ті часи? Тоді з мене славний письменник міг бути. Бо в мене ж до цього талант талановитий. А тепер — все марно пропадає.

Учитель: Ти не розбалакуйся, мов на торзі! Відповідай на питання.

Учень: Ага, так. А я і забув про це і зблукав з теми. Отже... то єсть... (прокашлюється). В тій добі, мов кара з неба, плодились поети,

що завзято віршували оди та сонети... (учитель грізно глядить на учня, той поправляється) ...сонети та оди. Закарпаття, що пережило тяжкі часи, кінець кінцем таки почало фабрикувати літературу. Зачинають виходити книжки та часописи, засновуються читальні, школи та просвітні гуртки. Все те дало товчок до т. зв. «язикового вопроса», що тривав довгі часи і значно посунув вперед культуру, бо пізніше всім сціпив — язык... Часи панування «язикового вопроса» були найромантичнішими в історії Закарпаття. Бо ж уявіть собі, всюди по містах та по селах, в читальнях, театрах, урядах та каварнях, всюди, де тільки люди сходилися, товкли отой «язиковий вопрос». Ах, що це за часи були! Коли, наприклад, погода довго не змінювалася й люди, сходячись, не мали про що говорити — була для них добра тема: «язиковий вопрос». Коли, наприклад, хтось добре не знав мови, міг оправд...

Учитель: Та не розбалакуйся! Говори все коротко! Яких письменників знаєш з тих часів?

Учень: Було їх сотки. Хто з них більший і хто менший — трудно сказати. А то я вичислю лиш кожного десятого (бо всіх не можна): Новонебранський, Настократ, Ненавроцький, Ненабереш, Трибовк, Провчук, Хронович, Рільницький, Бараболя...

Учитель: Та досить вже з тим вичислюванням. Вже мене живіт болить. Говори далі!

Учень: ...і маса, маса інших. Були між ними консерватисти, егоїсти, футуристи, ідеалісти, мар-

ксисті, лібералісти, були народовці, поступовці, москвофіли, радянофіли, словянофіли, терористи, матеріялісти і т. д., та всі вони знали тільки їсти і... писати вірші. Невідомо тільки до якої групи зачислити Бараболю, тому його покищо зачисляємо до... бараболістів.

Учитель: Досить, досить... Бачу, що ти вчився і знаєш, хоч трохи переборщуєш. Ну, буде з тебе! А тепер накінець продеклямуй нам, коли щонебудь читав, з тодішньої літератури, ну, наприклад, якийсь вірш Марка Бараболі.

Учень: Марка Бараболі ще не знаю, бо він ще живе (тепер святкує 70-ліття своєї літературної діяльності); тому почекаю, щоб помер, а тоді простудію все нараз. Але я продеклямую уривок з одного вірша Новонебранського (прокашлюється й зачинає):

На дорозі коло плота,
Там, де вже нема болота,
Ой зацвіли фіялки.
Тихо тут собі дрімають,
Та ,любенько розмовляють,
Дивлячись на всі боки:

Чом сумні ми, мов скотина?
Чом сумна в нас кожна днина?
Чом сумне для нас усе?
Чом нещасна наша доля?
Чом могучий вітер з поля
Щастя нам не принесе?

І — мов слон би африканський
Я — поет Новонебранський
Шкандибав собі туди.
(Ід своїй спішив я музі,
Що живе в дуброві, в лузі,
Та на берегах води).

Як побачив я ті квіти,
Перестав уже радіти,
Сльози стали на очах.
Срібні струни натягаю,
Граю, граю, граю, граю,
Що аж дзвонить у зубах.

Фіялки як це почули,
Про недолю вже забули,
Мов цілющої води
В рот набрали. Вся ж природа
(Вже така її метода)
Зеленіє десь туди.

Проминуло всяке лихо.
Тихо всюди, тихо, тихо,
Чути тихий шум лісів.
Соловейки тут співають.
Та у воздуху літа...

Учитель (до неба вопіючим голосом): Ах... пере-
стань... ради Бога... Ой... горе мені... води...
води... Ах... умираа-ю... (падає непритомний на
землю. **Учні** зачинають тихо співати): Ві-іч-ная
па-а-амять, ві-іч-ная па-а-а-амять, ві-іч-ная
па-а-а-амять... (Заслона поволі спадає).

УВАГА! Я ПОЕТ!

Не сумуйте, полонини!
Засихайте, сльози!
Зацвітайте, черемшини!
Смійтесь, верболози!
Чи природонька поета
Не для вас родила?
Ой, блаженна та верета,
Що мене сповила.

Гори, звори, бори, қори!
Нащо ви на світі?
— Щоб мої читати твори! —
Знайте, вражі діти!
Люди! В небо не дивіться,
Де летить комета.
Радше Богові моліться,
Що вам дав поета.

Пишу я, аж засапався.
Це для вас, нікчеми!
Сам, їй-богу, я порався,
З вас я брав лиш теми.
Геніїв нема між вами,
Щоб як я писали.
Оцініть хоч би словами,
Як нічо не дали!

Читачі, для Вас я трачу
Час, папір, чорнило;
Та пошани я не бачу
(Щоб вас подусило!)

Схаменіться, пробудіться!
Стережіться, мчіться.
Сокотіться, подивіться,
Потрудіться, вчіться.

Бо відплачу, вам віддячу,
За зневагу, болі,
Не забудете гарячу
Пімсту Бараболі.
Розірву ярмо безкрає.
Розтрощу всі пера!
Хай Європа вража визнає
Другого »Гомера«.

Бахну каламар об двері,
Щоб сліду не стало,
Та порву усі папери
Та помру!... (Пропало!)
Всюди горе, сум настане,
Засумують трави.
І нічо вам не остане
Крім моєї слави.

Сміло схоче сумувати
Степ, садок, смерека.
Сонце сяде спочивати,
Стане сильна спека.

17. III. 1929.

ДЕЩО З ЗООЛОГІЇ.

Уривок з науково-оптимістичної розвідки
М. Бараболі.*)

Про людину.

Людина (без огляду на те, — чоловік чи жінка) — це таке явище в природі, яке примушує нас задуматися над цією проблемою.

Найважливішим завданням сучасної людини є — боротися проти пана небіжчика Дарвіна і його прихильників, які твердять, що людина походить (вибачте за слово) від малпи.

Життя людини триває від часу народження аж до смерти.

Людський організм ділиться на дві частини: на тіло і на душу.

Функція тіла у людини є майже така сама, як у звірят. Різниця лиш та, що деякі люди ще курять, а подібного явища у звірят не зустрічаємо. Є вправді таке звіря, що з цієї точки погляду дорівнює культурі людини — це є комин, котрий також крім людини вміє курити. Але комин чогось учені зоологи не хотять причислити до звіринного світу.

Відмінним явищем людини серед цілої природи є — функція душі. На жаль — душу видіти не можна, бо є невидимою.

*) Проситься не думати, що автор статті мусить обов'язково бути той сам, який минулого року у «Пчілці» щось там микитив і опісля «уступив з поля праці». Та ж Бараболі може бути (і є) багато на світі. Навіть славний письменник Гоголь написав звісну повість, якій дав заголовок: «Тарас Бараболі».
(Прим. автора).

Найщасливішою частиною людського життя є спання. Тоді людині за посередництвом сну все здається ліпшим, як звичайно. Суть люди, які спнуть і тоді, коли не сплять. Таких називають ідеалістами.

По своїх прикметах люди не всі однакові.

Загально можемо поділити їх на три основні групи: на таких — що пишуть, на таких — що читають і на таких — що ані не пишуть, ані не читають. В давніх часах було найбільше число третіх, пізніше, в добі поступу цивілізації — число других, а в останніх часах зачинає переважати число перших, особливо у нас (хоч слово »у нас« дає не зовсім точне поняття).

Люди, які щось пишуть, називаються письменниками. Другу (противну) групу називаємо читачами. Ці останні мусять нести на собі тягар, що на них наложать перші. Хоч часом бувають виїмки.

Щоб людський організм міг жити, — людина мусить їсти страви, які бувають або смачні, або несмачні. Смак установлюється спеціальним органом, що зветься язик. Крім своїх добрих прикмет язик має також і злі, бо суть і такі люди, що мають вже вроджене бажання (інстинкт, примху), що хотіли б другим той язик витягнути. — Але поскільки ця справа відноситься вже до іншої науки — яку називаємо »язиковим вопросом« — ми примушені наразі нашу статтю закінчити.**)

** На другий раз розглянемо дещо з інших наук (а є їх багато), бо в нинішніх часах, як автор сам переконався, добувається все наукою. Наше гасло: стати фахівцем до всього.
(Прим. автора).

ОСТАННІЙ ТВІР.

Більш писати я не буду,
(Бо це кепське діло)
І перо своє щосили
Я кидаю сміло.

Дозвольте, любі читачі, на прощання з Вами, запропонувати Вам кусок популярно наукового викладу на тему: Різниця між поезією й прозою.

Що то є проза? Проза — це є, коли. Коли людина все бачить таким, яким воно є. Для звичайних (нормальних) людей світ цілий, структура й функція його — написано прозою. Люди нормальні все бачать так, як воно є. Думають про все так, як воно дійсно є. Або й зовсім нічого не думають. Або зовсім нічого не бачать.

Не так це в поетів. Поети — люди надзвичайні. (В більшій або меншій мірі). Вони — генії віків! Над їх думками - словами - поезіями нам думати тра. У них все спеціальне. Вони все ясно видять і нам про те розповідують. У них місяць «блідолиций», у них ліс «шепучий» або «дрімучий», гай обов'язково «зелений», доля майже завжди «нещаслива», осінь чомусь «холодна» (зима ще холодніша, прим. автора) і т. д.

В поезії важливу роль грають всякі птахи: ластівка, соловій, часом крук — а дуже рідко, або й ніколи позиточні: курка, гуска, індик і ін. В поезії всякі дерева: калина, береза, тополя, дуб; а вже дуже рідко: граб, черешня, сливка, яблоня, вільха. Отже знайте: не вся природа має право бути поетичною. А вже зовсім не надаються до поезії: ко-

рова, свиня, диня, капуста, стіл. Хоч часто й добре ритмуються:

Ось теля, вернувши з поля,
На нові ворота
Глянуло собі і каже:
Що це за робота?

Або:

Ой, іде він з полонини:
У руці сокира,
А в торбині солонина,
Тай кусочок сира.

І взагалі добрі ритми: корова — полова, граб — араб, вільха — кілька, диня — скриня, стіл — віл, сливка — нивка, гак — так, риба — хиба, шиба — колиба, і ін.

На мою думку, можна би часто сказати також: місяць »безвусий«, ліс »несистематичний«, гнів »безбарвний«, мокрий як вода, широкий як дошка, »крейдяна« стіна (біла як крейда), »черешняне« яблуко, »яйцяний« гарбуз (такий, як яйце) і т. д.

Але поети так не скажуть. Чому? Бо це не поетичне. Треба взагалі вміти розрізняти поезію від прози.

Поет не тільки що не пише, але й не думає так, як звичайні люди.

Ось, наприклад, звичайний чоловік подумає: »Сьогодні тепло, піду купатися«.

У поета ця сама думка вивязується приблизно так:

Сонце світить над горою
І пече — аж лихо.
А там річка під вербою
Розмовляє тихо.

Я прилину тай із нею
Стану розмовляти,
Над вербою ж соловейко
Буде щебетати.

І т. д.

Або таке:

Виходите з дому й думаете: »Наближається дощ, треба взяти парасолю«.

А поет це собі так подумає:

Чорна хмара за горою
Тихо так синіє,
А з другої сторононьки
Буйний вітер віє.

Прийде дощик дрібнесенький,
Змочиться й кропива,
І ціла природа з нею
(Та нема в тім дива).

Мушу взяти я з собою
З хати парасолю,
Щоб не змокнув, бідолаха,
Як билина в полію.

І т. д.

Ось воно як. Не всі люди родились поетами.
Чому? — питаєте. Не знаю. Така вже їх доля.

Марко Бараболя.

ФЕЙЛЕТОН.

Передмова.

Сидить автор коло стола та »Пчілку« читає... Аж раптом...? і папірос випав з руки (хоч рукою звичайно не куриться). Що? що це? ...Та нічого! Це його зворушило слово »премія«. А поправді сказати: мало нині людей без довгів. Ото ж... — Та за що та премія? — За »фейлетон«! Сів автор (?) коло стола і зажурився. Що то значить »фейлетон«? — Та гов! Ще є надія! Не на дармо ж др. З. Кузеля »Словник чужих слів« писав. А там написано: »відділ часопису, призначений для гарного письменства і статей про питання дня«. Ага! Ну, слава Богу! Зрадив автор, сів коло стола (?) і зачав писати... — в надії, що (Жюрі) »три неспорних члена« призначать нагороду авторові цього автографа, щоб не підкопати авторитет автора, не допустити до автоубійства і тим самим не зробити автоматичний кінець авторової автобіографії.

Автор.

? ?

(Культура — цензура)

Для кого завгура?

Віють вітри, віють буйні.

На вежі годинник не вспіває відбити двадцять-другої години, бо доки він відбив тринадцять годин, вітер вже його поніс разом з вежою кудись далеко-далеко (здається, до швайцарських годинарів).

В місточку Пропащеві настала невелика зміна. Бура зрівняла цілковито місто: понесла далеко через гори всі будинки, крім одного, що зветься гімназією. — Це державний будинок, поставлений з трохи тривкішого матеріалу.

Стоїть собі гімназія одинока, схиливши голову до долу.

В середині осталося лиш кілька учнів восьмої класи разом зі своєю старенькою професоркою Антикваровою, яка давала їм надзвичайні лекції з викладової мови.

Віють вітри, віють буйні.

І настає диво. Відчиняється вікно, крізь яке входить лицар Грім. Від його поцілунку професорка паде на землю, а душа її летить на небо. (Який контраст!). Взяла небіжка тай померла, царство їй небесне.

Зістались учні - матурокандидати, мов отара без пастуха.

Настала хвилева мовчанка.

Віють вітри, віють буйні.

— Петре!

— ?!

— Чому ти не . . .

(Віють вітри, віють буйні)

. . . замкнув вікно?

— Та я . . . замкнув. Само . . . відчинилось.

В тій хвилі проломився дах, крізь який вітер ввинув до класи листоноша.

— Петро Пес. Тут маєте телеграму.

Зміст телеграми: »Сину батьків поспішай та до дому повертай жду тебе Пес Николай«.

Петро став писати відповідь: »Вітер - вітер ізза гір знищив батьку цілий двір наша школа ще живе в ній моє ще серце бє мов з гармати грім реве слово чести я тебе здоровлю сердечно все«.

Та батько тієї телеграми не читав.

Бо Петро зі своїм листом, товаришами, листоношем і гімназією опинився аж дуже далеко.

Пропашцево — де воно?

Не питайте!

Віють вітри, віють буйні . . .

П р и м і т к а:

Місто Пропашцево — місто Пряшів.

УСТУПАЄ З ПРАЦІ ПОЛЯ МАРКО БАРАБОЛЯ.

»Бахну каламар об двері«
Я колись казав.

Казав . . .

Еге ж, казав . . .

(Правду цю я доказав
Нині на папері).

Горе е! Мої вже сили
Висхли аж до дна.

До дна . . .

Еге ж, до дна . . .

(Є надія лиш одна —
Влізти до могили!...)

Вже нема мене між вами —
Я для вас помер.

Помер...

Еге ж, помер...

І вдоволений тепер
Тішуся думками).

Лиш по смерті славлять люди
Геніїв таких.

Таких...

Еге ж, таких.

(Вмерти мушу — бо в живих
Слави — ой не буде!)

ВІДПОВІДЬ ПАНОВІ ДОВБНІ.

(3 другого світа).

Ви хотіли б, друже, знати,
Чом не хочу я писати?
Добре Вам таке питати,
Адже ж мусите признати,
Що це сміх поетом стати.
Ось торік, щоб славу мати —
Та зачав я віршувати.
Я не міг спокійно спати:
Тра було комбінувати.
День і ніч стихи складати,
Ріжні теми підбирати,
Всюди ритмики шукати,
Все чистенько написати
Й друкувати засилати.

Там зачали розглядати,
Непотрібне викидати,
»Підходяче« додати,
Викресляти, щось вставляти,
Шліфувати, обробляти, —
Як таке зачнеш читати,
Годі вже було пізнати,
Хто його мав написати.
Ой, цензура! Що й казати!
А крім того — Божа Мати! —
Скільки мусів я страдати.
Всі зачали нарікати,
Проти мене виступати
І на мене нападати
І мене критикувати
І спокою не давати,
Всяко вже підозривати,
Й ріжних способів вживати,
Щоб мене з'анулювати.
Став спокою я не мати,
В небезпеці став стояти,
Так, що тра було втікати,
Щоби спокій міг настати
Й щоб хтось буком ізза хати
Та не дав себе пізнати.
Мало ж цього! Як додати,
Що крім цього — тра признаги —
Кількасот причин — не жарти! —
Почалось собі збирати
І на мене натискати
Та ще й грізно диктувати:
»Перестань уже писати!« —
Став я слави дождати —

А її не дочекати.
Не діждавшись заплати,
Став страху я діставати,
Став я дуже сумувати
І на долю нарікати.
І рішив я помирати,
Більш ніколи не писати,
Щоб чорнила не псувати
І пера не зневажати,
Ріжних клопотів не мати
І ні з ким не воювати
Й ні на кого нападати
І нікому докучати
І поради не давати
І себе не нервувати.
Став я світ цей покидати,
Став на другий шкандибати,
Щоб там вічно спочивати
І напхати в уха вати
Та води у рот набрати
Та давай шахмати грати. —
Міг би більш причин подати,
Та не хочу продовжати
Й много місця забирати
І паперу не псувати,
А тому давай кінчати:
Прошу Вас я совість мати
І своїх справ доглядати
(Жінку йти собі шукати),
А мені спокою дати
І мене не зачепати,
Бо не буду вже писати.
Ані полемізувати,

Ані Вам відповідати.
Більш мене Вам не видати
Й моїх творів не читати.
Бо — рішив я помирати,
А те рішення — завзяте!

Примітка:

Цей вірш є відповіддю на нижче наведене звернення
Довбні:

До Марка Бараболі!

Чи ти, Бараболю, чи ти друже здох.
Чому ти не пишеш?
Чи ти вже не дишеш,
Чи стружеш картоплі, чи лічиш горох?
А може б ти бухнув »Малий фейлстон«?
У нас — бо немає »їдкою пера«,
А тут такі біди — всіляка мара,
Що треба б розчистити. дати інший тон.
Нема Бараболі, тяжко наше »ох!«,
Чи він грає шахи,
Чи він ловить птахи,
Чи він залюбився. чи таки вже здох..?

Довбня.

ПРОДУКЦІЯ ЯЗИКОВ.

Грамматична фантазія в 1 дії.

(Вістка з газети: Міністер шкільництва
скликав комісію, що мала рішити язиковий

спір на Підк. Русн. Але з огляду на несприятливу погоду (атмосферу) засідання цієї комісії відложено на 10 літ зі значно збільшеним числом учасників).

Діється в Празі 1941. р.

Предсідатель:

Мілі панове а дамі!
Рачте, просім, урчіт самі —
Які язик мусі міт
Подкарпаторускі лід.

Один автономіст:

Наши славны педагоги
И карпатски филологи
Бізонь ипен десать лет
Кликають на целый свет:
Чеги — нос свой не втручайте.
Автономію нам дайте!
Собственный у нас есть нос,
Дабы разрешіть вапрось.

Один фахівець:

В нас біда, що до язика
Кожний пхає свого носа.
Каже: штука невелика
Братись до цього вопроста.

Другий фахівець:

Я, панове, ось недавно
Винайшов такий патент —
Що цю справу препогану
Вирішить в один момент.
Хай коміс'я наша з Богом

Ходить з хати та до хати
І давай перед порогом
Хлопа кожного питати:
»Хлопе! Покажи язик!
Чи до нього ти привик?
Чи тобі він відповідний,
Або може невідгідний?«
Справу, взявши так критично.
Вирішим систематично:
Що який язик хлоп має
І якого він бажає.

Один спеціаліст:

Я знов раджу по всіх селах
Підкарпаття походити
І слова — що суть усюди —
У граматику всадити!
А слова — що вже не всюди
Однаково виглядають —
(Віл, вул, вол — кінь, кунь, кобила)
Місця в практиці не мають!
І тому такі всі річи
Треба в русинів забрати.
То тоді ці грішні назви
Перестануть уживати.

Один общемислящій:

Нашъ языкъ карпаторусскійъ —
Плохойъ файтыъ кавардакъ.
Боъ уъ немъ неъ существуетъ
Аниъ словоъ »даъ« ниъ »какъ«.

Два послі:

Весь народ ідет за нами,
І зато мы с'ме ПОСЛАМИ.

Дайте книг такі в деревню,
Чтоб народ наш не узнал —
Кожу днесь тко дрет із него,
А тко раньше сію драл.

Один філолог:

Наш народ уже добився
Той культурѳ на вершок,
Вѳдколи у нас з'явився
У граматицѳ дашок.
Тымсамым цѳла проблема
Вырѳшена наохтема:
Буде й кѳнь и вѳл й нарѳд
Пѳд дашком отым сидѳти —
И нѳхто най не пытає —
Хто мы є, й чиѳ мы дѳти.

Один автохтон:

Русин наш — кедь так юж треба —
Ни вкраинець, ни мосқаль,
Он упал себѳ из неба;
Правда се єсть исторична.
Нам соборности не треба!
Наша шкѳра еластична.

Один настоящѳй:

Ви не дѳлайте здєсь шуток!
Берегѳтєсь, гаспада!
Вот пробудѳтса Росѳя —
Вам канєц прѳйдьѳт тагда.

Один консерватист:

Виджу я ужек' из сьѳго,
Ож не рѳшѳме ничѳго.
Каждый ще лем зачинаєт,
А часу уж не хватает.

Один поступовець:

Rusin naš doždetsja blaha
Liš tohda mež susidami,
Jak on načnet hovoriti
Iz latinskimi bukvami.

Один учитель:

Дайце нам язык у школы,
Всякий — хоч и хінський,
Хоч малярській, хоч кацалській,
Лем не український.
Бо кедз пан изъ кавийгазу
Пойдзе в керт шийталувати,
Нем легет никаким каком
По простацьки глаголати.

Один референт:

Лихо нам із сим вопросом,
Так як курці із яйцем.
Я вже бачу, що ніколи
До кінця ми не дійдем.
А тому, що в нас премного
Славнозвісних філологів,
Маємо над чим ріпати
Повних десять тисяч років.

Предсідатель:

Негадейте се так грозне,
Гледьте, панове, є позде:
Мусіме їт на вобед, —
Їсроне того, як йсем спатржіл,
Веці нелзе віговєт —
Прото мусім то єднані
Одложіт на десет лет.

Всі (співають):

Ми вперьод нагнали д'їло
Тельо вельо, кельо нужно.
Возонанджившися см'їло
Воскликнімо разом дружно:
Ильїен! Наздар! Да живїют
Возлюблений наш народ.

Песимбст.

Примітки:

Рачте, ч. — будь ласка
Бізонь, м. — певно, справді
Ипен, м. — саме
Чеги — чехи в мад. вимові
Собственный, р. — власний
Вапрось, р. — питання
Лем — лиш
Кедь, кедз — коли
Кавийгаз, м. — кавярня
Керт, м. → сад
шайталувати, м — прохожати
нем легет, м. — не можна
глаголати — балакати
негадейтесе, ч. — не сваріться
спатржіл, ч. — помітив
вещі віговет, ч. — справу полагодити
еднані — нарада
тельо-вельо — стільки
кельо — скільки
возонанджившися — підбадьорившися
ильєн, м. } хай живе
наздар, ч. }

ПОВОРОТ БЛУДНОГО СИНА.

Сказав колись своє прощальне слово
І в темряві густій, як ніч, я зник.

Ходив - блукав, немов сліпа корова
По вулицях паскудних та брудних.

Напився вже гнилого (брр!) спокою,
Поїв усі безжурні, тихі дні.
І став, немов та свічка серед гною,
Аж страшно: де ж ви, пориви ясні?

А там далеко десь — у ріднім краю
Там сумно-сумно. Плаче вся земля.
Там рідне поле терням заростає.
Зневірою встелився рідний шлях.

Та все ж каменярів[•] найшлося чимало
Завзятих, дужих: молоти в руках.
Чому ж і досі духом ви не впали?
Хіба ж не вірите, що всьому крах?

До вас, брати мої, підходжу близько,
Зворушений (а серце: трах-та-рах!)
Наплакав сліз гірких я повну миску:
У ваших хочу бути знов рядах!

Прийміть мене до праці, браття, знова!
Давайте молота! Нехай: ба-бах!
Хоч може часом, зовсім випадково,
Й самих себе побємо по зубах.

А, як підриють свині бараболю,
Ми слъози й гумор в міх, та в міх, та в міх!
Розложимо ці міхи серед поля —
І буде в нас: журба, і плач, і сміх.

2. червня 1935.

ГАЛЬО! ГАЛЬО! РАДІО КОШИЦЕ!

Всім відомо, що в Кошицях є могутня радіостанція, яка своєю силою перекричує всі останні (Пешт, Варшаву, Москву, Бреслав та інші). Кошицьку радіостанцію можна »зловити« навіть на найдешевших радіоприймачах і то в день, без антени та уземлення. Чути, ба навіть бачити її можна і без радіоприймачів, коли наблизитися до неї на віддалення яких 2—3 метрів. І ця могутня радіостанція присвячує майже щодня пів години, деколи навіть годину для нашого Підкарпаття. Висилання переводиться нашою милозвучною тутешняцькою мовою, словянсько-азіятським есперанто.

На Тебе, могутня наша прихильнице, кошицька радіостанціє, звертаю свої рабські очі. Та в імени всіх таких як я, молю Тебе, глянь на нас зі Своєї небесної висоти і вислухай нашу покірну просьбу.

До нас тут-там має прийти якась автономія. Вона вже йде пішки з Праги. Вона — ця автономія — несе для нас і власну радіостанцію. А до того часу Ти жертвуй нам трохи свого висилання. Та не так багато, як дотепер. Бо ми, темні туюшняки, цього недостойні. Ми навіть не знаємо, що ми за нарід: чи москалі, чи мадяре, чи словаки, чи може якийсь інше плем'я. Одно лиш певно: що українцями ми не були, не є і не будемо (бо це була б іредента, же йо?). Боже Всемогучий, прости нам грішникам! А може нас зовсім на світі нема?

Ми скромні. Нам вистарчило б слухати Тебе раз в місяць. Зовсім вистарчило б! Пропоную уложити слідуєчу програму на цілий рік:

Январь: Лекція на тему: »Нужная-ли нам автономія« — провозглашает губернатор Подк. Руси.

Февраль: Театральное представлєніє: »Кво вадіс, русине« — исполняет драматическая школа в Ужгородѣ.

Март: Лекція на тему: »Какъ обработать деньгі?« — провозглашает Пішта Хвенцлик. Транселяція со Ивановой хати.

Апрель: Народная песня: »Тиса, Тиса, мать родная« — исполняет смешанный хор под управлєнієм Цмуркановича.

Май: Лекція на тему: »Як йсем се достал на Подкарпатскоу Рус« — провозглашает неизвестный чиновник.

Юнь: Народная песня: »Андулко, Андулко, Андулічко« — исполняет оркестр вуйка Тереби.

Юль: Лекція на тему: »Пойдут-ли жидаы в Палестину« — провозглашает чудотворительный рабин.

Август: Комедія: »Как адин турист испортил русскую дєвушку« — исполняет драматическій круг о-ва Бухновича.

Сентябрь: Лекція на тему: »Как распространить языковый хаос на Подк. Руси« — провозглашает постоянный диктор кошицкой радіостанціи.

Октябрь: Народная песа: »Подкарпатскіи русины, проч вас так Іштен побил« — исполняет балалаечный оркестр о-ва »Возблужденіє« под управлєнієм Брондія.

Ноябрь: »Политика — панское гунцство« — трагикомедія в одном дєйствіи. Исполняют извѣстные политикеры.

Декабрь: Народный марш: »Ильен, наздар, новый год — пробудился наш народ« — соло пайот на грамафоне бабушка Држимордская. Акомпанирует Квасиленков.

Оце була б і вся програма. Такою програмою будуть вдоволені всі невдоволені автохтони.

П р и м і т к и:

Пішта Хвенцлик — Степан Фенцик
Цмурканович — Цурканович
о-во Бухновича — т-во Духновича
Возблужденіе — Возрожденіе
Брондй — Бродй
Іштен м. — Бог
бабушка Држимордская — бабушка Брешко-Бреш-
ковская.
Квасиленков — Василенков

ДИВНИЙ СОН.

Одної ночі приснився мені дивний сон.

Іду собі одного звичайного дня вулицею. Бачу — всюди великий рух. Люди біжать, їдуть, на автах, на возах, на роверах. Там один переїхав якусь бабу. Другий дуже біг і якійсь жоні вибив з рук збанок з молоком. Третій перевернув перекупці кошик з яйцями. Четвертий впав з ровером і розбив собі носа. П'ятий так шалено гнав автом, що в одній хаті пробив стіни і проїхав крізь хату. Шестий так спішився, що забув дома штани. Сьмий замість капелюха має на голові якийсь горнець. Восьмий замість плаща загорнувся в якусь верету. Дев'ятий скакав з поверху і пірвав телефо-

нічні дроти. Десятий їде на плузі, бо замість до воза запряг коней до плуга.

Що це сталося? Війна? Революція? Землетрус?!

Там під товпою людей завалився міст. Люди біжать городами, нивами, куди попало. Всі в напрямі поштового уряду. В руці в кожного поштова складанка і гроші. Стрічаю знайомих. Що сталося?

Всі в один голос закричали: »Спішимо заслати передплати на «Українське Слово». Нам соромно признатися, що ми українці. Кажуть, що «Українське Слово» виходитиме вже тільки раз на рік. Через брак грошей. Ми були б готентоти, а не патріоти, коли б до цього допустили. Робимо на «Українське Слово» грошеву атаку, щоб адміністрація прямо не знала, куди їх подіти, стільки грошей. Хочемо мати не тільки Українське слово, а збудувати й Українську Хату, або бодай колибу».

Один каже: »Я взяв завдаток на платню і спішу заслати передплату».

Другий каже: »А я продав грамофон».

Третій каже: »Я позичив гроші в сусіда».

Четвертий каже: »Не буду ходити місяць до кіна».

П'ятий каже: »А я не буду місяць курити».

Шестий каже: »Я перестаю пити».

Семий каже: »Не куплю собі нових черевиків».

Восьмий каже: »Буду менше ходити на забави».

Дев'ятий каже: »Я не буду ходити на футболеві змагання».

Десятий каже: »Я не буду три дні їсти».

Зворушило це мене дуже. Я сказав: »Буду також шукати способу, щоб не дати загинути нашій незалежній газеті«.

* * *

Отакий сон мені приснився. Дивний сон!

Від нині перестаю відбирати »А-Зет« і зголошуюся за передплатника (не післяплатника!) »Українського Слова«. Щоб я міг вже спокійно спати!

Українські патріоти! Зробім всі так! Нехай вороги побачать, матері їх хрін, що ми нащадки славних козаків. Хоч і не на конях і не з шаблями в руках, а на роверах і з складанками в руках боронимо рідну справу. Нехай наша незалежна преса стане сильною, мов китайський мур! Щоб і врата ада не одоліли її. Годі з чистим сумлінням, з веселим настроєм будемо сміятися з цілого світа. Хі-хі-хі! Ха-ха-ха! Хе-хе-хе! Аж нас буде в ребрах колоти.

В противнім разі ми також будемо сміятися. Та вже хіба — з самих себе!

Примітка:

А-Зет — чеська газета, тоді — орган чес. народніх соціялістів (Бенеіша).

КУЛЬТУРНИКИ.

Вакації! (зглядно ферії!). Куди не глянь — природа! Я взяв наплечник, 2 кг. хліба, 3 коробки консервів, 4 папіроси, 5 чисел »Недѣл-і« — пошився в туристи.

Тихо, тихо Тиса воду несе. А ще тихше рушив я в дорогу північно-полудневим напрямом. Досить того, що вже в дорозі і спочити несподівано зустрічаю знайомого приятеля Зажуренка.

— А! (вітаю його).

— А! (відповідає вищенаведений).

Взаємне подання рук.

— Як живеться, пане учителю? (кажу).

— Вже я не вчитель (каже). Сім років вчив, тепер (каже) каміння товчу.

— ??? (кажу).

— Виявилось, що не маю горожанства (каже). На моє місце прийняли (каже) якогось жида. Тепер взагалі приймають за вчителів жидів, що калічать мову наших українських дітей (каже).

Це речення обурило мене — і неофіційно.

— Пане емігранте (кажу):

1. В імені консолідації прошу (кажу) висловлюватися пристойно: це вам не жадні жиди — а ізраїльтяне, євреї, юдеї, хазари, нехристи або под. (кажу). А може це русини єврейської релігії? (кажу і сердито розмахую руками).

2. Вчать вони не українських дітей, бо таких в нас нема (кажу). Це, зрештою, можна судово доказати.

3. З чого випливає (кажу) твердження, що вони калічать мову?

— Не припускаю (каже), щоб євреї могли добре опанувати нашу мову.

— Не припускаєте? Отже я припускаю! (кажу). Знаю вчителя-нехриста, який вірші навіть пише

по нашому. Ходіть (кажу), він живе тут в сусідньому селі. Познайомитесь?

Ідемо. Прийшли до ціли. Стук-стук в двері.

— Пгошу! (чути з хати).

Входимо. Кланяємося.

— Пане авторе (кажу), ви є типічний русин. Тільки по орлиному носі пізнати ваше семітське походження. Та ви не тільки педагог, а ще й збагачуєте нашу літературу. Честь і слава вам, наш культпомічнику! Тому будьте ласкаві прочитати нам ваш останній вірш.

— На превелику жаль (каже з капелюхом на голові), я ні маю час, бо йде шабес. Туй маєте мое послідне твір, сес я зрихтувалам про «Недѣля» (подає вірш). Прочитайте сибі на дорога (каже).

Вийшли ми. Дорогою читаємо:

И с а к К а ц: ДО НАУКА!

Прилетѣли ластовочки,

Сѣли на калина.

Идутъ школярскѣ дѣточки

З горы у долина.

Коли будут усѣ птахи

Файно заспѣвати,

Тогда будут всѣ руснаки

Розум ся на брати.

Тай нѣ будут за наука

Нигда забывати,

Тай новинки, рознѣ книги

Фурт собѣ читати.

— Ну, що я казав? (кажу).

— Ви мали рацію (каже Зажуренко). Та — коли вже так — то нехай (каже) потимки «ізбранного народу» вчать нас, українців, яких по закону нема.

— До побачення! (каже).

— До побачення! (кажу).

фурт, ч. — далі.

ПРОЄКТ АВТОНОМІЇ.

Коли Марс наблизився до земної кулі, радіослухачі із своїх апаратів почули таємничі звуки: З певних джерел довідуємося, що ці звуки вислала радіостанція з Марсу. Одначе в тому часі марсіянської мови ще ніхто не розумів і справа зістала під знаком запитання. Доперва тепер наші славні філологи при помочі «русинської» граматики «третього смеру» розшифрували ті таємничі звуки. Показалося, що русинська мова дуже подібна до марсіянської. Мешканці Марсу одже питали:

»Иртешетлуйте рыхло, во якой стадію нахождаетса переговориванье тычительное автономѣюма Карпат-орос-орсага и долго-ли нам нутно творити чеканье во дѣлѣ розлуценья сіей отазки«.

Одже ж вже видно і на Марсі зацікавились справою нашої автономії. Це наглядно ілюструє актуальність вище згаданої проблеми. Тай не диво. Бо вже сотні тисяч літ веде наш народ тяжку боротьбу за автономію (еге ж веде!). Тисячі лицарів-

героїв полягло у цій важкій боротьбі. Згадати хоч бл. п. Худновича, Вапловича, Тимрака або із новіших бл. п. Басова, Себкида, Руктяка і сотні - мільйони інших. Наш народ (любимий) вже зовсім збіднів, нічого не жалує, усе жертвує для автономії. Згадати хоч папір: скільки паперу було списано справами цієї автономії. Вистарчило б до кінця світа на опакування, наприклад, солонини.

І чи все це пропадає надармо? Ні! Сто разів ні! Двіста разів ні! П'ятьсот разів ні! Сімсот разів ні! Тисячу разів ні! Бо вже, бачите, надійшла очікувана пора, бо вже бачите, доборолись!! Як, питаєте? Та хіба ж вам повилазило?! Бо вже нині мала дитина знає, що в справі автономії ведуться переговори. Чуєте? Переговори. Вже навіть подаються проекти. Чуєте? **Пр о е к т и!**

Чесні громадяни русини! Не дайтеся збаламутити! Посилайте чим більше проектів і дозвольте при тій нагоді опублікувати і мій проект від імени «Партії вдоволених автохтонів».

Беручи під увагу соціальне, спеціальне, абнормальне, катастрофальне, театральне, драматичне, юридичне, мікроскопічне, біологічне, романтичне, ідіотичне, безличне, банальне і т. д. положення нашого народу пропонується його наділити слідуєючою автономією:

§ 1. Назва країни: Тутощняцька губернія.

§ 2. Границі: Тутощняцька губернія має бути обгороджена зі всіх сторін дерев'яним плотом, висоту якого встановить автономна управа краю. З одної сторони — вхід (брама), а на брамі напис у семи мовах: «Вітаємо вас!», а під ним в дужках:

»Шановних гостей проситься собі пригадати, чи не забули чого вдома«.

§ 3. Герб: Слимак.

§ 4. Національний гімн: »Когда Русин под Бескидом так тяженько не вздыхал«.

§ 5. Правління: На чолі тутошняцької губернії стоїть зглядно сидить губернатор. Він має слідуючі права: а) брати кожномісячну платню, б) уживати своєї губернаторської палати в день і в ночі, в) ходити по корзі, г) уживати спорту, ходити на лови, ґ) до інших справ не мішатися.

§ 6. Обовязки громадян: Громадяни мусять: а) слухати начальство; б) начальство слухати; в) запам'ятати собі гасло »Скачи, враже, як пан каже!«

§ 7. Права громадян: Громадяни мають право: а) курити і плювати на землю; б) думати про страшний суд і пекольні муки; в) брати участь у публичному житті на весіллях, хрестинах і похоронах.

§ 8. Пяте через десяте: Собаки мусять бути привязані. Комінярі мають вибиратися виключно з місцевого населення. Диким свиням забороняється рити бараболлю. Злодії повинні платити податок з обороту. Без попереднього дозволу урядів не сміють дівчата давати хлопцям гарбуза. Самовбивство дозволяється поповнити за окремим дозволом. Належно општемплвоване подання треба подати завчасу. Без »цидули« не вільно вступати до потягу. Громадяни до трьох років віку мають право довбати в носі.

§ 9. Урядова назва і мова населення буде вста-

новлена додатково, як тільки винайдуть »перпетуум мобіле«.

§ 10. Оцим параграфом анулюється всі попередні параграфи.

§ 11. Оцим параграфом анулюється попередній десятий параграф. Нарушення його строго карається примусовим ловленням риб.

§ 12. Оцим параграфом анулюється усі слідуєчі параграфи.

§ 13. Гляди § 12.

§ 14. Гляди § 13.

§ 15. На території Тутошняцької губернії значок »Ъ« має ту саму силу, що й параграф.

Примітки:

смер, ч. — напрям
пртешетлуйте м. — відповіджте
рихло ч. — швидко
розлуценьє, ч. — вирішення
Басов — Сабов
Руктяк — Куртяк
Худнович — Духнович
Ваплович — Павлович
Тимрак — Митрак
Себкид — Бескид

З М І С Т.

	стор.
Передмова	3
Перший лист до редакції «Пчїлки»	9
Замість передмови	10
На Новий Рїк 1929.	11
Другий лист до редакції «Пчїлки»	12
Тяжко стати письменником (Слава не поляже)	14
Третій лист до редакції «Пчїлки»	19
Ой, стелися ти, барвінку, на його могилі...	20
Увага! Я поет!	25
Децо з зоологїї	27
Останній твір	29
Фейлетон	32
Уступає в праці поля Марко Бараболя	34
Вїдповїдь пановї Довбнї (З другого свїта)	35
Продукція язиков	38
Поворот блудного сина	43
Гальо! Гальо! Радїо Кошїце!	45
Дивний сон	47
Культурники	49
Проект автономїї	52

